

SECȚIA 6
PEDAGOGIA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI PRIMAR

CERCETAREA PEDAGOGICĂ – REGLATOR ÎN MODERNIZAREA EDUCAȚIEI

**PEDAGOGICAL RESEARCH – REGULATOR IN THE MODERNIZATION
OF EDUCATION**

Nina GARȘTEA, dr., conf. univ.,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău
ORCID: 0000-0002-1926-6234
garstea.nina@upsc.md

Nina GARȘTEA, PhD, Associate Professor,
“Ion Creanga” SPU of Chisinau

CZU: 378.091+001.89

DOI: 10.46727/c.v2.21-22-03-2024.p224-229

Abstract. The article addresses the relationship between research and education, or pedagogical research is a determining factor of innovations, of improvements occurring in education, in education as a whole. In this context, the purpose of pedagogical research is to discover ways to modernize educational action. The main benchmark of pedagogical research is the reflection on knowledge or the adoption of the new as new. The specificity of pedagogical research as a rule of modernization consists in the fact that it must have a prospective character and be continuously ameliorative. Modernization involves the reorganization of universities so that they are strongly focused on research, promoting the cumulative development of performances in education and research, so that the new symbolic of pedagogical research is applied cognitive production.

Keywords: pedagogical research, process of modernization, reflection, conceptualization, education.

După cum afirma Im. Kant, arta educației sau pedagogică trebuie să devină judicioasă, pentru a putea să dezvolte natura umană în așa fel ca ea să-și atingă menirea. Mecanismul în arta pedagogică trebuie *prefăcut în știință*, altfel ea nu va deveni niciodată o străduință sistematică, iar o generație ar dărâma ceea ce a clădit cealaltă [3, p 21].

Este demonstrat că dezvoltarea pedagogiei ca știință a fost dintotdeauna condiționată, dar mai cu seamă în ultimul timp, de cercetarea pedagogică. În general, cercetarea științifică pedagogică se află la originea completării conținuturilor teoretice explicative și predictive ale acestei ramuri a cunoașterii, a descoperirii unor noi tehnologii și metode de predare-învățare-evaluare, a perfecționării practicii educaționale în raport cu exigențele societății contemporane, a creșterii eficienței managementului școlar, a proiectării și realizării practice a reformei în învățământul național etc. Cercetarea pedagogică reprezintă factorul determinant al inovațiilor, al ameliorărilor ce survin în învățământ, în educație în ansamblul ei. În acest context, finalitatea cercetărilor pedagogice constă în descoperirea *modalităților de modernizare* a acțiunii educaționale astfel încât să-i crească eficiența în raport cu standardele stabilite [Apud 5, p.135].

Cercetarea pedagogică este poziționată la nivelul relațiilor multiple pe care sistemul de învățământ le are cu sistemul social global în *procesul de modernizare* și cu principalele

subsisteme ale acestuia: economic, cultural, comunitar, natural. Ea evoluează în zona cercetării sociale, tipică științelor socioumane: sociologie, politologie, antropologie, economie, psihologie. Ca domeniu specific de activitate și de cunoaștere socială, cercetarea pedagogică are legătură directă cu: 1) pedagogia ca știință sociumană specializată, prin obiect, metodologie și normativitate; 2) conceptele pedagogice fundamentale fixate epistemologic la nivelul științelor pedagogice fundamentale: a) teoria generală a educației/fundamentele pedagogiei; b) teoria generală a instruirii/ didactica generală; c) teoria generală a curriculumului [2, p.54].

Modernitatea, la rândul ei, constă în fundamentarea cognitivă a condițiilor de modernizare sau de adoptare a *noului ca nou*, într-un gen de metareflexie, adică de *reflecție asupra cunoașterii* și tehnologiilor modernizatoare. În prezent, ne confruntăm pretutindeni cu schimbări rapide și radicale care sunt circumscrise modernității. Societățile europene au intrat într-un nou stadiu al modernității, în care accentul este pus pe reflexivitate, în vederea *modernizării modernității* însăși [7, p.17]. În felul acesta, cercetarea pedagogică își reînnoiește aparatul conceptual și interpretativ pentru a redeveni o componentă importantă a reflexivității modernității actuale. Noțiunile de modern și modernizare marchează distincția noutății, a schimbării. A moderniza presupune o ancorare în prezent și a se înscrie pe o traiectorie ce rezonază cu viitorul sau îndrăznește să aducă viitorul în prezent pentru a-l configura cât mai repede [Ibidem, p.21]. Astfel, modernizarea invită la reflecție.

Cadrul de referință al cercetării pedagogice într-un *proces de modernizare* trebuie delimitat prioritar, deoarece există o diferență între „metodologia cercetării în educație” – care valorifică modelul interdisciplinarității – și metodologia *cercetării pedagogice* determinată de „o perspectivă explicit strict pedagogică”. În practica socială, în investigațiile realizate la nivelul sistemului și al procesului de învățământ, cercetarea în educație și cercetarea pedagogică nu pot fi separate. Mai mult, abordările interdisciplinare, pluridisciplinare/ multidisciplinare și transdisciplinare sunt necesare și în ascensiune. Eficiența lor depinde însă de gradul de raportare la conceptele pedagogice fundamentale, care asigură orientarea investigațiilor asupra dimensiunilor esențiale ale domeniului cercetat [2, p.55].

Specificul cercetării pedagogice ca *reglor de modernizare* constă în faptul că aceasta trebuie să aibă un *caracter prospectiv*, adică să vizeze dezvoltarea personalității elevului din perspectiva cerințelor dezvoltării sociale, să proiecteze tipul de personalitate necesar în viață și, de asemenea, trebuie să fie *continuu ameliorativă*, adică trebuie să ducă, prin intervențiile sale modelatoare, la sporirea eficienței actului pedagogic concret. O cercetare pedagogică științifică presupune *cunoașterea exactă, riguroasă și demonstrabilă* a unor date cu valoare de adevăruri obiective despre realitatea educațională. Ea trebuie să exprime într-o formă clară, coerentă și inteligibilă, realitatea fizică și obiectivă a educației, dar, în egală măsură, și realitatea subiectivă a ființei umane. Totodată, ea presupune și un produs intelectual prin descoperirea semnificațiilor educației și cunoașterea acestora, ea este un produs al *rațiunii cunoscătoare* [6, p.124].

În procesul de modernizare un rol deosebit îl are *tendința de conceptualizare* în cercetare, care se manifestă printr-o atitudine prescriptivă ce se situează sub forma unor nominalizări directe. Această tendință este completată de o alta, spre evoluție liberă, de tratare intensivă a *strategiilor și tehnologiilor*. Echilibrul dintre aceste tendințe este dat de cadrul concret al predării-învățării, care, de facto, nu trebuie considerat ca un raport de rezolvare a

problemei, ci ca un raport tensionat, ca direcție analitică cu dominantă proiectivă. De asemenea, extensiunea pe care viziunea constructivistă o impune socialului ar putea găsi o cauziune tematică de prim ordin, socialul fiind integrat unei viziuni globalizante. O astfel de perspectivă ar permite revelarea punctelor tari care denotă profunzimea lor importanță.

La rândul ei, *conceptualizarea* este o operație logică, având caracter analitic, care se bazează pe demonstrarea adevărului pe care îl descoperă și îl susține. Ea are un caracter de argumentare factologică de tip obiectiv-pozitivist. Rezultatul conceptualizării este un răspuns cu valoare de certitudine, din care, la rândul său, se pot deduce alte adevăruri. Ceea ce caracterizează produsul conceptualizării este corectitudinea, exactitatea și respectul faptelor asupra cărora se apleacă analiza cercetătorului. Conceptualizarea reprezintă fundamentul oricărei forme de cunoaștere științifică, ea permite discernerea adevărului de fals. Cercetătorii care conceptualizează au un dezvoltat spirit analitic, ei se află într-o permanentă tensiune intelectuală, fiind motivați de dorința de a expune cât mai convingător ideile lor. Atitudinea de cercetător se manifestă în curiozitate investigațională, reprezentată de satisfacția dată de cunoașterea științifică. Ei caută și găsesc fapte noi, penetrând cu gândirea fenomenele și realizând o descriere exactă a lor [5, p.137].

În atmosfera de diversitate tematică impusă de învățământul formativ, un alt aspect își pregătește reîntrirea în forță. Cu prestigiul refăcut de timp, sprijinită de noile orientări în pedagogie, este readusă în lumină atât *dezvoltarea*, cât și *formarea*, în calitate de exponent concret al reorientării învățământului spre *pragmatism*. Drept consecință, asistăm la o expansiune sporită a tematicii investigaționale formative, care impune un model inspirat de acțiunea educațională ce se modelează conform unor cadre rigide [6, p.127]. Or, în contextul actual al cercetărilor în pedagogie, conceptul de *originalitate* aduce în atenție alte numeroase aspecte, cum ar fi cel de *noutate*, *inedit*, *propriu*, luând valori deosebite în funcție de punctul de vedere din care este considerat. Substanța noțiunii de originalitate se constituie în jurul unor entități reclamate de actualitate în contextul detașării de tradiționalismul descriptiv.

Deschiderea epistemică a cercetărilor pedagogice este dată de ideea ca acestea să se implice activ în căutarea și găsirea *ineditului util* în cadrul pedagogic actual. De fapt, maniera în care sunt concepute direcțiile de cercetare științifică în pedagogie face evidentă o deplasare conștientă în abordarea unor acțiuni concrete, care vizează modelarea în esență a elevului /studentului, care este depozitarul celor mai importante valori general-umane. Aceste acțiuni, cum sunt *formarea*, *optimizarea*, *dezvoltarea*, *eficientizarea*, *recuperarea*, *pregătirea*, *modelarea*, *corelarea*, *dirijarea*, *monitorizarea* etc. sunt controlate, ulterior, de ceea ce putem numi „act de înțelegere” ale cărui condiții de reprezentare devin repere de analiză și sinteză [Ibidem, p.128].

Așadar, putem pune la baza descrierii procesului de modernizare a direcțiilor de cercetare științifică în pedagogie următoarele premise fundamentale: cercetarea, în general, și cercetarea științifică pedagogică, în special, fiind o activitate de tatonare, este independentă față de sistemul educațional și, în același rând, dependentă de tendințele specifice acestuia; cercetarea științifică evoluează continuu și impune, de fiecare dată, pe o anumită perioadă de timp, o orientare generală.

Alegerea unei teme de cercetare adecvate invită la reflecție, când cercetătorul anticipează cercetarea sa, proiectându-și o anumită activitate științifică. Este momentul „fixării” unui reper sigur și de cântărire a viitoarelor rezultate. Este un „dialog” între cercetător și

subiectul cercetării sale. În felul acesta, cercetătorul intuiește valoarea de adevăr a viitoarei sale cercetări prin importanța teoretică pe care o va conferi investigației și prin importanța beneficiilor oferite domeniului. Cercetarea științifică pedagogică actuală manifestă deci o *funcție euristică activă*, după cum am spus anterior. Aceasta denotă voința de a traversa realul educațional pentru a atinge un nivel profund de analiză, intra-fenomenal. Mesajul investigațional este destul de bogat, în adecvare directă cu necesitățile instituțiilor de educație [6, p.131].

Rolul cercetării pedagogice constă în explicarea, interpretarea, generalizarea și inovarea *fenomenului educațional* prin schimbări de structură sau prin introducerea de noi metodologii mai eficiente. Inovarea pedagogică presupune, la rândul ei, o mișcare de la tradiție la modernitate, prin introducerea unor schimbări, în scopul creșterii eficienței procesului de instruire și formare a personalității omului contemporan. Inovațiile în domeniul învățământului pot fi realizate sub forma unor schimbări de concepție privind sistemul de organizare, programele, manualele școlare și metodele de învățământ, schimbări referitoare la relațiile interpersonale, ca, spre exemplu, relația profesor-elev sau schimbări de natură materială, dacă ne referim la mijloacele de învățământ și la laboratoarele de tehnologie didactică [5, p.135].

Trebuie să precizăm că persistă abordarea unor problematici din *teoria educației*, cu repercusiuni în sociologia, filosofia, psihologia educației, pedagogia familiei, a grupurilor, pedagogia timpului liber, educației sociale în general. În felul acesta, cercetarea pedagogică poate fi considerată astăzi, generic, o *strategie de reglare* și autoreglare permanentă a sistemului și procesului de învățământ, strategie care contribuie substanțial la rezolvarea complexelor probleme educative în aspect socio-economic. Ținând cont de specificul obiectului de studiu și de posibilitățile de construire de teorii și paradigme, specialiștii în educație argumentează tot mai convingător statutul actual al pedagogiei științifice, afirmând tot mai mult că cercetarea pedagogică este una *integrativă*. În funcție de complexitatea faptului educațional studiat, cercetarea pedagogică este mono-, multi-, inter-, transdisciplinară. Pentru că practica educațională a devenit tot mai complexă, purtătoare de noi virtuți și subtilități obligatoriu de luat în considerare de către practicienii care urmăresc să obțină maximum de eficiență în munca lor, s-a generalizat în ultimul timp *cercetarea multi- și interdisciplinară*. Însă nu rare sunt și cazurile când în unele situații concrete cercetarea monodisciplinară generează anumite inovații didactice sau interpretări teoretice inedite. Desigur, tipurile de cercetare pedagogică sunt interdependente, se întregesc și se completează reciproc. Cercetătorii în pedagogie din republică descoperă ceea ce este așteptat mai degrabă decât noutăți surprinzătoare și curioase, însă ei dezleagă cu discernământ probleme bine definite, ei intuiesc dezlegarea și găsesc, în cele din urmă, dimensiunile cu ajutorul cărora se rezolvă problema.

De asemenea, modernizarea implică reorganizarea universităților astfel ca acestea să fie *puternic centrate pe cercetare*, bazată pe o *nouă politică academică* [7, p.232]. Opțiunea pentru dezvoltarea *cumulativă* a performanțelor *în instruire și în cercetare* este necesară, chiar dacă instruirea și cercetarea se află într-o relație concurențială. Atunci când output-ul cercetării instituționale scade, prestigiul universității are de suferit, deoarece, prin însăși natura ei, universitatea este o instituție *de învățământ și cercetare*. Pentru a evita o consecință negativă, universitățile pot opta pentru echilibrarea ponderii instruirii și cercetării prin menținerea unui număr rezonabil de studenți și angajarea în proiecte competitive de cercetare și pentru un raport dintre instruire și cercetare care să fie pus în termenii „eficienței Pareto”, atunci când este

imposibil ca ceva sau cineva să fie într-o stare mai bună fără a face ca altcineva să ajungă într-o stare mai rea. Cercetarea pedagogică academică se confruntă nu numai cu necesitatea redefinirii raportului dintre ponderile cercetării fundamentale și aplicative, ci și cu cea a *productivității*. Noua simbolică a cercetării pedagogice o constituie *producția cognitivă* și, ca posibilitate, aplicarea inovațiilor în procesul educațional [Apud 7, p.266].

Investirea în cercetarea pedagogică generează externalități sociale pozitive importante și creșteri ale calității vieții individuale, ambele induse de acumularea capitalului uman. Deoarece actualmente se creează un nou tip de viață socială, pregătirea subiecților în cadrul valorificării științei pedagogice prin prisma schimbărilor devine un moment de mare importanță strategică.

A gândi complex educația înseamnă a o gândi ca pe o ordine care se alimentează din propria substanță. A cerceta complex educația înseamnă a o cerceta ca pe un fenomen ce se alimentează din realitatea ordonată în categorii existențial-valorice. Așadar, la periferia cunoștințelor pedagogice se află diverse sectoare, destul de incerte ca întindere, de fenomene pedagogice ale căror natură și dinamică sunt presupuse, dar ale căror cauză, legi, principii sunt încă necunoscute și urmează a fi descoperite. Potențial cognoscibile, acestea vor influența extinderea cercetării dincolo de fenomenele deja cunoscute. Din acest motiv, acest sector al pedagogiei rămâne un domeniu rezervat cunoașterii viitoare. A unei cunoașteri ce presupune dezvoltarea în continuare a gândirii pedagogice științifice, o perfecționare a metodologiei de cercetare și descoperire, a unor tehnici noi [5, p.141].

Prin urmare, particularitățile cercetării pedagogice sunt datorate unei utilizări specifice, fiind un sistem de acțiuni, un proces refăcut în întregime în actul investigațional. În fapt, cel ce se implică în cercetarea pedagogică trebuie să posede o „mecanică” superioară, să manifeste o anumită inițiativă, o libertate evidentă, păstrând drept cadru realul socializat al activității educaționale. Orice cercetare pedagogică își are originea în *voința de a vedea altfel educația*, fiind o tentativă euristică mai mult sau mai puțin susținută, prin care cercetătorul se străduie să depășească anumite limite. În acest context, cercetarea pedagogică conține latent posibilități de descriere mai adecvată a posibilităților de educație. Date fiind premisele de la care pornește cercetarea pedagogică astăzi, aceasta poate depăși un nivel simplist al analizei și se poate apropia de obținerea unei noi viziuni, mai profunde, a realului și viitorului educațional. Deci putem pune complexitatea cercetării pedagogice pe seama co-prezenței mai multor domenii sincronice și diacronice și a conștiinței pedagogice, în virtutea ordinii stabilite prioritar în educație. Alfabetizarea în cercetarea pedagogică presupune, așadar, un stoc de cunoștințe științifice, acceptabile social, care presupun o înțelegere bună a metodei științifice de producere și testare a cunoașterii pedagogice.

Aceste reflecții generalizate conduc spre următoarele *concluzii*:

- Descoperirea modalităților de *modernizare a acțiunii educaționale* este un obiectiv de bază al cercetării pedagogice;
- Principalul reper al cercetării pedagogice îl constituie *reflecția asupra cunoașterii* sau de adoptare a noului ca nou;
- Un factor important al cercetării pedagogice este *caracterul prospectiv* al acesteia, care trebuie să fie continuu ameliorativă;

- Modernizarea implică reorganizarea universităților astfel ca acestea să fie *puternic centrate pe cercetare*, promovând dezvoltarea cumulativă a performanțelor în instruire și în cercetare;
- Noua simbolică a cercetării pedagogice o constituie producția cognitivă aplicativă.

BIBLIOGRAFIE

1. BOCOȘ, M. *Didactica disciplinelor pedagogice: un cadru constructivist*. Pitești: Paralela 45, 2017. 432 p. ISBN 978-973-47-2482-6.
2. CRISTEA, S. Cercetarea pedagogică. În: *Didactica Pro...*, 2014, nr. 2 (84), pp. 56-60. ISSN 1810-6455.
3. KANT, Im. *Despre pedagogie*. București: Paideia, 2002. 80 p. ISBN 978-606-748-063-4.
4. MITRU, D. *Cercetarea pedagogică. Inovarea teoriei și practicii educaționale* [online]. [citat 03.03.2024]. Disponibil: <https://www.scribd.com/doc/49214985/Cercetarea-pedagogic%C4%83-Inovarea-teoriei-%C5%9Fi-practicii-educa%C5%A3ionale>
5. ȚVIRCUN, V., CALLO, T. Tendințe moderne în cercetarea pedagogică din Republica Moldova. În: *Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademos”*, 2017, nr.1 (44), pp. 135-141. ISSN 1857-0461.
6. ȚVIRCUN, V., CALLO, T. Direcții tematice ale cercetării științifice în pedagogice. În: *Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademos”*, 2016, nr.3 (42), pp. 124-131. ISSN 1857-0461.
7. VLĂSCLEANU, L. *Sociologie și modernitate. Tranziții spre modernitatea reflexivă*. Iași: Polirom, 2007. 304 p. ISBN 973-46-0547-X